

Bioetika v počiatočnej dekáde 21. storočia

MAREK PETRO

Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta

Abstract: *The published study deals with theme of bioethics at the beginning of 21st century – history section, notion specification and trying to define. At solving the bioethical problem we cannot forget, that the man is called to plenitude of life, which overreaches dimension of earth-life. Grandeur of this ethereal mission shows greatness and enormous value of human life also in his earth stage, what means to respect and protect the life from it's beginning to the death. The questions, brought by technical progress, are big challenge for now-day man. Value of Christianity lost their importance in present deconsecrated world, therefore it is urgent to bring ethics codes into society consciousness. Bioethics problems guide the man during whole his earth existence, even their border is not limited from born to death, but it gets over.*

Key words: *Bioethics. Man. Extreme situations. Human dignity. Life.*

Ľudský život je posvätný, nakoľko od svojho počiatku vyžaduje stvoriteľské pôsobenie Boha a navždy zostáva v špecifickom vzťahu k Stvoriteľovi – svojmu jedinému cieľu. Jediné Boh je pánom života od jeho začiatku až do jeho konca a preto nikto a za nijakých okolností nemôže priamo zničiť nevinnú ľudskú bytosť.¹ Nový zákon chápe človeka ako milovaného Bohom, ktorý má naplniť poslanie v tajomstve Boha.²

Človek sa v živote často musí rozhodovať v rôznych situáciách, ktoré sa týkajú jeho vlastnej existencie. Boh totiž kladie množstvo

¹ Porov. CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE: *Donum vitae*. Istruzione e commenti. Roma : Editrice libreria Vaticana, 1995, 5.

² Porov. SLODIČKA, A.: *Theologia dogmatica catholica. Theologia creationis I*. Prešov : PU v Prešove GTF, 2004, s. 67-68.

nariadení, ktorých jadro tvoria príkazy prirodzeného zákona zapísané vo svedomí každého človeka (porov. Ex 20,1-17).³ Vtedy sa človek zvykne pýtať: Čo mám konať? Ako sa mám správať? Ktoré riešenie je najlepšie? Podľa niektorých totiž morálne normy vznikajú na základe ľudskej dohody. Potom sa zdá, ako keby morálne normy boli meniteľné, ľudia by rozhodovali, čo je dobré a čo zlé (potrat, eutanázia, homosexualita a pod.).⁴ S týmto konštatovaním ale nesmieme za žiadnych okolností súhlasiť.

Poznávanie Pravdy – Boha je pre človeka cestou, ako v sebe naplniť najhlbšie túžby po Bohu – Pravde, a tak môcť odpovedať na všetky existenčné otázky.⁵ Klásť si nové otázky, patrí do prirodzenosti človeka. Ak totiž človek na ne nájde odpoveď, odstraňuje prekážky, aby mohol lepšie pochopiť a prijať každú skutočnosť.⁶

Aby to človek dokázal, potrebuje pre svoju existenciu nielen pokrm, ale aj informácie. Mať právo na informácie je prirodzeným právom človeka. Množstvo informácií, ktoré nás obklopuje, má rôznu morálnu hodnotu. Pre človeka sú najdôležitejšie tie informácie, ktoré prinášajú pravdivý obraz skutočnosti.⁷

Cieľom tohto príspevku bude priniesť čo najpravdivejšie informácie o bioetike na prahu 21. storočia, aby sa človek mohol správne orientovať v hraničných situáciách, súvisiacich s ľudským životom od jeho počiatku až po prirodzenú smrť.

Uvedenie do problematiky

Na konci 20. storočia sa bioetika stala významnou akademickou disciplínou, ba dokonca akýmsi intelektuálnym spoločenským hnutím. Problémy, ktoré sa podujala riešiť sa jej pričinením nezmenšili, ba ich počet i závažnosť neustále narastá.⁸ Vedecký, technický a technologický pokrok predbieha aj tie najsmelšie predstavy prognostikov a autorov literatúry science – fiction.

³ Porov. PALOČKO, Š.: *Katolícka Cirkev ako prostriedok záchrany ľudí*. Prešov : PETRA, n. o., 2007, s. 17.

⁴ Porov. SLODIČKA, A. – PRIBULA, M.: *Apologia catholica de religione in genere*. Prešov : PU v Prešove, GBF, 2003, s. 19. Porov. KARDIS, K.: *Spoleczno-etyczne podstawy wspólnoty europejskiej*. In: *Europa Gospodarka Media*. Lublin – Tomaszow Lubelski : POLIHYMNIA, 2007, s. 97-98.

⁵ Porov. SLIVKA, D.: *Učenie Katolíckej cirkvi o Božom zjavení vo Svätom písme a v Tradícii na základe konštitúcie Dei verbum*. In: *Štúdie z biblistiky a systematickej teológie*. Prešov : PRO COMMUNIO, o. z., 2006, s. 22.

⁶ Porov. STOROŠKA, M.: *Analýza diela Keď viera myslí* od Rina Fisichelli. In: *Theologos – teologická revue GkBF PU v Prešove*. Prešov : PETRA, 2001, roč. 3, č. 2, s. 145.

⁷ Porov. PALA, G.: *Etické dimenzie komunikácie v internete*. Prešov : GBF PU, 2003, s. 53.

⁸ Porov. SZCZYGIEL, K.: *Role bioetyki we współczesnej nauce*. In: *Podstawy zastosowania bioetyki*. Kraków : Wydawnictwo Naukowe PAT, 2001, s. 95.

Schopnosť, pohotovosť a ochota zodpovednej rozumovej reflexie morálnej dimenzie týchto nových skutočností neraz zaostáva v hĺbke, presvedčivosti i plynúcom čase. Jej vplyv i hlas na trhu senzácií sveta prehlušujú iné priority a iné záujmy. Aj samotná bioetika sa nie vždy dokázala ubrániť zrodom popularity a populizmu, lákavým reflektorom mediálnej slávy, ani vplyvu zdanlivo všemocnej moci peňazí. V prostredí morálneho pluralizmu a rozšíreného morálneho relativizmu si ťažko hľadala a ešte stále iba hľadá potrebný pevný základ pre svoju azda najvýznamnejšiu, „historickú“ úlohu, pre svoje poslanie i dôvod existencie v lokálnom aj globálnom kultúrnom priestore 21. storočia, – byť svedomím človeka i ľudstva, ukazovateľom smeru i majákom na azda najháklivejších mravných i existenciálnych križovatkách, aké doterajšia história života i človeka na našej Zemi pozná. Jej cieľom má byť dobro človeka.⁹

Je náročnou úlohou bioetiky, dá sa povedať, ešte len na prahu nového storočia i tisícročia, aby proti všetkej neuduživosti, pochybovaniu, zlému vkusu i pesimizmu post – totalitného a post – moderného myslenia časti súčasnej intelektuálnej elity, zodpovedne hľadala primerané východiská i spoľahlivé smerovanie pre novú analýzu, ale predovšetkým pre ucelenú, plnokrvnú syntézu odvážneho a optimistického morálneho pohľadu vpred tam, kde sa ešte len ukazujú prvé zore prichádzajúceho nového sveta.¹⁰

Krátky dejinný prierez a vymedzenie bioetiky

Termín *bioetika* vznikol len pred niekoľkými desaťročiami (na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov) v Spojených štátoch amerických.¹¹ Rýchlo sa rozšíril a prenikol do ďalších jazykov.

K jeho popularite prispelo niekoľko faktorov:

- súvislosť bioetiky s najnovšími úspechmi biologických a lekárskeho vied,
- rýchlo sa rozširujúca literatúra a vznik odborných časopisov z tohto odboru,
- a napokon zakladanie vedeckovýskumných ústavov v USA, združujúcich nielen etikov a teológov, ale aj právnikov, biológov

⁹ Porov. KRAJ, T.: Nauka, postęp, moralność. In: *Podstawy zastosowania bioetyki*. Kraków : Wydawnictwo Naukowe PAT, 2001, s. 73.

¹⁰ Porov. MEDICÍNSKA ETIKA & BIOETIKA. Bratislava : Autuum – Winter, 2000, roč. 7, č. 3-4, s. 1-2.

¹¹ V roku 1970 Van Rensselaer Potter, onkológ, ktorý pracoval na Univerzite vo Wisconsin v Madisone (USA), prvýkrát použil termín bioetika vo svojej morálnej reflexii o biologickej a medicínskej vede, v štúdiách s názvom *Bioethics: The Science of Survival (Bioetika: Veda o prežití)* r. 1970 a *Bioethics: Bridge to the Future (Bioetika: Most do budúcnosti)* r. 1971. Porov. BIESAGA, T.: Bioetyka. In: MUSZALA, A. (ed.): *Encyklopedia bioetyki*. Radom : POLWEN, 2005, s. 56.

a lekárov zaoberajúcich sa všestranným štúdiom bioetickej problematiky.¹²

Rozvoj bioetiky, ako vednej disciplíny, mal svoje počiatky na Kenedyho inštitúte (USA), ktorý bol založený v roku 1971 holandským fyziológom a embryológom A. Hellegersom.¹³

V Európe vzniklo prvé centrum bioetiky v roku 1975 v Barcelóne (Španielsko), na Teologickej fakulte O.M. Záujem o bioetiku sa postupne presunul aj do Francúzska, Talianska a do mnohých ďalších európskych krajín.¹⁴ Európska bioetika „mladšia sestra“ americkej bioetiky, sa inšpiruje židovsko-kresťanskou tradíciou, hlavne katolíckou etikou. Možno konštatovať, že v systéme etického hodnotenia dilem európskej bioetiky sa využíva aj metóda dialógu.¹⁵

Na Slovensku sa bioetika rozvíjala ako teoretická a súčasne aj na medicínsku prax orientovaná vedecká disciplína až po takzvanej „Nežnej revolúcii“ v roku 1989. V tomto období sa pocítovala potreba hlbokkej ekonomickej, sociálnej a kultúrnej reformy, ako nevyhnutného predpokladu budúcej prosperity a priaznivého vývoja spoločnosti. V oblasti medicíny a zdravotnej starostlivosti bolo toto prechodné obdobie charakterizované zvýšeným záujmom o staré i novšie etické problémy, ktoré priniesol samotný vývoj medicíny, ako aj prichádzajúce reformy zdravotníckeho systému.

Od roku 1990 sa postupne budovali inštitúcie bioetiky: Centrálna etická komisia Ministerstva zdravotníctva (1990), Katedra medicínskej etiky na Inštitúte pre ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov (IVZ) v Bratislave (1991) – neskôr rozšírená na Ústav medicínskej etiky a bioetiky (ÚMEB) IVZ a Lekárskej fakulty Univerzity Komenského (LF UK) v Bratislave (1992).

Podľa smerníc vydaných Ministerstvom zdravotníctva (1992) sa vo výskumných ústavoch a väčších nemocniciach zakladali etické komisie.

V roku 1994 začalo vydávanie časopisu *Medicínska etika & Bioetika - Medical Ethics & Bioethics* (medzinárodný časopis – štvrtročník bilinguálny: slovensko – anglický). Vyšli prvé učebné texty v slovenskom jazyku pre študentov medicíny (1994) a učebnica ošetrovateľskej etiky (1998).

Od roku 1991 začalo pravidelné postgraduálne vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov a od roku 1992 výučba medicínskej etiky

¹² Porov. ŠLIPKO, T.: *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : [s.n.], 1998, s. 11.

¹³ WRÓBEL, J.: Bioetyka. In: JAN PAWEŁ II.: *Encyklopédia nauczania moralnego*. Radom : POWLEN, 2005, s. 84-85.

¹⁴ Porov. BIESAGA, T.: Bioetyka. In: MUSZALA, A. (ed.): *Encyklopédia bioetyky*. Radom : POLWEN, 2005, s. 57.

¹⁵ Porov. KOVALOVÁ, D.: *Aplikované etiky II. Bioetika a medicínska etika*. Banská Bystrica : UMB FHV, 2004, s. 22.

na LF UK v Bratislave. Uskutočnili sa mnohé medzinárodné kongresy, konferencie a postgraduálne kurzy. Súčasne sa rozvíjali medzinárodné kontakty, vedecká a pedagogická výmena a spolupráca.¹⁶ Bioetika sa v súčasnosti vyučuje aj na teologických fakultách a inštitútoch ako samostatný predmet, alebo ako súčasť morálnej teológie.

Po vzniku samostatného Slovenského štátu v roku 1993, vznikla Konferencia biskupov Slovenska (KBS). Pred tým bola spoločná Konferencia biskupov Československa. Pri KBS vznikli jednotlivé komisie a medzi inými i *Teologická komisia*, ktorá má štyri *subkomisie*. Jednou z nich je *bioetická subkomisia*, ktorej predsedom je Mons. prof. ThDr. František Tondra, spišský diecézny biskup a predseda KBS.¹⁷

Subkomisia sa vyjadruje k aktuálnym bioetickým problémom a jej výstupmi sú webové i printové vyhlásenia a stanoviská. Ide hlavne o tieto proklamácie:

1. Vyhlásenie k problému umelého oplodnenia.¹⁸
2. Vyhlásenie k problému oplodnenia v skúmavke.¹⁹
3. Stanovisko k problematike klonovania človeka.²⁰
4. Vyhlásenie k deklarácii práv počatého dieťaťa.²¹
5. Stanovisko k problému transplantácií.²²
6. Vyhlásenie k problému trestu smrti.²³
7. Spoločné vyhlásenie k problému eutanázie.²⁴
8. Vyhlásenie o rešpektovaní svedomia zdravotníckych pracovníkov.²⁵

¹⁶ *MEDICÍNSKA ETIKA & BIOETIKA*. Bratislava : Autuum – Winter, 1999, roč. 6, č. 1-2, s. 8.

¹⁷ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Komisie a rady KBS*. <http://www.kbs.sk/?cid=1117010112> (12.01.2008).

¹⁸ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA – Teologická komisia: *Vyhlásenie k problému umelého oplodnenia*. <http://www.kbs.sk/?cid=1117106583>.

¹⁹ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA – Subkomisia pre bioetiku: *Vyhlásenie k problému oplodnenia v skúmavke*. <http://www.kbs.sk/?cid=1131385570>.

²⁰ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA – Komisia pre otázky bioetiky: *Stanovisko k problematike klonovania človeka*. <http://www.kbs.sk/?cid=1117107295>.

²¹ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA – Komisia pre otázky bioetiky: *Vyhlásenie k deklarácii práv počatého dieťaťa*. <http://www.kbs.sk/?cid=1117107312>.

²² KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA – Komisia pre otázky bioetiky: *Stanovisko k problému transplantácií*. <http://www.kbs.sk/?cid=1117107276>.

²³ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA – Komisia pre otázky bioetiky: *Vyhlásenie k problému trestu smrti*. <http://www.kbs.sk/?cid=1117107328>.

²⁴ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Spoločné vyhlásenie k problému eutanázie*. <http://www.kbs.sk/?cid=1117713761>.

²⁵ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA – Subkomisia pre bioetiku: *Vyhlásenie o rešpektovaní svedomia zdravotníckych pracovníkov*. <http://www.kbs.sk/?cid=1131386080>.

Preštudovanie a preskúmanie týchto dokumentov nás utvrdzuje v tom, že predstaviteľom Katolíckej cirkvi, v osobách biskupov, ktorí sú zhromaždení Konferenciou biskupov Slovenska, záleží na riešení bioetických problémov, na ktoré si nevieme dať často krát sami odpoveď a ani nenachádzame cestu, ako ich riešiť.

Skutočnosť, že dňa 18. októbra 2001 otvorili v Ríme prvú Fakultu bioetiky na svete, môžeme považovať za potešujúcu. Túto fakultu zriadilo Athenaeum Regina Apostolorum a spravujú ju Kristovi legionári. V úvodnej prednáške pri otvorení tejto fakulty biskup Elio Sgreccia odpovedá na zásadnú otázku: „*Prečo vôbec bioetika?*“ Uvádza, že bioetika sa netýka len povolání v zdravotníctve:

„Oprávnenosť bioetiky je potrebné hľadať predovšetkým v dialógu s experimentálnymi vedami. Podstatnou otázkou však je, či možno vôbec robiť vedu bez etiky. Vedu je potrebné rešpektovať a morálka ju nesmie jednoducho umlčať alebo obmedzovať. Etika musí však korektne zasahovať tam, kde je to potrebné. (...) V laboratóriu sa často nerozlišuje medzi človekom a myšou. Takto prírodné vedy obchádzajú významnú časť skutočnosti a hodnotu samotnej skutočnosti znižujú“ hovorí biskup Sgreccia.²⁶

Ani čulá vedecká činnosť v oblasti bioetiky nevedla však k utvoreniu jedného, všeobecne prijatého chápania *bioetiky* ako vedy. Jej bežne chápaný význam sa sústreďuje do dvoch zložiek tohto termínu: *bios* a *ethos*. Vyjadruje istú *etiku ľudského života*, aktualizovanú úspechmi súčasných biomedicínskych vied.²⁷

Problematiku bioetiky môžeme chápať:

- *užšie* – t.j. z hľadiska biomedicínskych výskumov,
- *širšie* – z hľadiska všetkých oblastí ľudského konania, ktoré sa vyznačujú akýmsi nezvyčajným chápaním ľudského života, alebo integrity ľudského tela.

Súčasná bioetika predstavuje oblasť výskumov doteraz definitívne nerozdelených a nepreskúmaných. Práve preto je tu isté voľné pole pôsobnosti pre vedu.²⁸

Definícia bioetiky

Bioetika je integrovaný vedný odbor, ktorý sa od začiatku sedemdesiatych rokov minulého storočia dynamicky rozvíja. Nedá sa nevšimnúť, že v bioetike, okrem hľadania správneho postupu v kritických a hraničných životných situáciách, sa tiež niekedy prejavuje

²⁶ Porov. Bulletin ŽIVOT CIRKVI, 2001, č. 44-45, s. 13.

²⁷ ŠLIPKO, T.: *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : [s.n.], 1998, s. 12. Porov. KARDIS, K.: Základné hodnoty a ich funkcie v spoločnosti a štáte. In: *Theologos – teologická revue GTF PU v Prešove*. Prešov : PETRA, 2007, roč. 9, č. 1, s. 59-60.

²⁸ ŠLIPKO, T.: *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : [s.n.], 1998, s. 13.

snaha, aby sa za pomoci využitia bioetiky ospravedlnili také konania, ktoré ináč nie sú správne.²⁹

Aby sa tak nedialo, je potrebné hľadať definíciu *bioetiky*, ktorá sa skladá zo slov: *bios* a *ethos*. To sú dve témy na hlbšiu úvahu.

Etika

Na začiatku je potrebné vysvetliť rozdiel medzi *morálnou teológiou* a *etikou*. V tradičnej terminológii sa rozlišuje medzi:

- *etikou* ako filozofickou disciplínou,
- a *morálkou*, ktorá je časťou teológie.

Toto rozlíšenie sa často nedodržiava. Hovorí sa o *kresťanskej etike* – ako o *teológii*, ďalej o *biblickej etike*, *filozofickej etike*.

Cieľom *filozofickej etiky* je dosiahnutie prirodzeného cieľa, vychádzajúc pritom z princípov poznaných rozumom.

Teologická etika (kresťanská) predpokladá princípy filozofickej etiky, zahrňuje a prevyšuje ich. Smerovanie prirodzenej etiky usmerňuje k nadprirodzenému cieľu a sama čerpá svoje špecifické poznatky zo Zjavenia.³⁰

Morálna teológia a *etika* (prirodzená mravoveda) majú spoločný materiálny predmet, no líšia sa:

- *cieľom* (v etike prirodzený, v MT nadprirodzený),
- *formálnym predmetom* (v etike prirodzený rozum, v MT rozum osvietený vierou),
- *istotou poznania* (rozum je omylný, Zjavenie neomylné),
- *prostriedkami a motívmi* (v etike sú prirodzené pohnútky a prostriedky, v morálke nadprirodzené: milosť, sviatosti).³¹

Keď hovoríme o *etike* vo vzťahu k *bioetike*, máme na mysli *filozofickú etiku*. Ide tu o *normatívnu vedu*, ktorá, opierajúc sa o údaje zo skúsenosti a o racionálne princípy, vedie k formulovaniu hodnotenia mravných noriem. Táto *normatívna etika* chce definovať, čo je morálne *dobré, dovolené* alebo *prikázané* a čo je naopak *zlé, opovrhnutia hodné*, a preto *zakázané*. Pri plnení tejto úlohy používa *rozum* a *skúsenosť*. Vo *filozofickej etike*, aj keď ju praktizuje kresťan sa neuplatňujú zdroje, ktoré sú pre kresťana prvoradé:

- Zjavenie, obsiahnuté vo Sv. písme a Tradícii,
- Učiteľský úrad cirkvi.³²

²⁹ Porov. ŠIPR, K.: Bioetika, její počátky, rozvoj a prameny. In: SCRIPTA BIOETHICA, 2001, roč. 1, č. 3-4, s. 35.

³⁰ Porov. BENEŠ, A.: *Princípy křesťanské morálky*. Praha : Krystal OP, 1997, s. 7-8.

³¹ Porov. TONDRA, F.: *Morálna Teológia I*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 1994, s. 17.

³² Porov. ŠLIPKO, T.: *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : [s.n.], 1998, s. 14.

Aj napriek tomu, že *etika* neuplatňuje teologické zdroje poznania, neznamená to, že ich podceňuje. Nestačí teda tvrdiť, že *bioetika* je v našom chápaní *filozofická etika*. Vieme, že *normatívna etika* ako celá filozofia vôbec, je veda výrazne pluralistická. Podstata hlásanej normatívnej doktríny závisí od toho, na základe akého filozofického systému bola táto doktrína vypracovaná.³³ Toto nás núti oficiálne sa hlásiť k príslušnému svetonázoru. Pre náš teoretický základ riešenia bioetických problémov budú tvoriť postuláty *kresťanskej etiky*, metodologicky späté s *kresťanskou filozofiou*.³⁴

Bios - život

Definícia bioetiky musí okrem definovania, čo je etika, zahrňovať aj spresnenie pojmu *bios* čiže *život*. Problémy, ktoré skúma bioetika sa vyznačujú dvomi vlastnosťami. Sú:

- *kritické*
- *braničné*.

Život človeka je v nich postavený na hrane bytia (smrť, zmrzačenie), ide teda o dramatické, ba niekedy až tragické situácie. Tieto zvyčajne predchádza drastický zásah človeka, a to siahnutím na svoj život, alebo na život niekoho iného. Bioetické situácie nesúvisia s určitým ohraňeným obdobím života. Človeka sprevádzajú po celý život, od jeho začiatku až po smrť. Na základe toho označujeme trojfázový rytmus ľudského života:

- *biogenéza* (začiatok života),
- *bioterapia* (trvanie života),
- *tanatológia* (smrť).³⁵

Definícia

Treba povedať, že neexistuje jedna, všeobecne prijatá definícia bioetiky.

W.T. Reich v diele *Encyclopedia of Bioethics* píše:

„Bioetika je systematické štúdium morálnych hľadísk tých vied, ktoré sa zaoberajú životom a zdravotníckou starostlivosťou, pričom používajú rôzne etické metodológie a interdisciplinárny prístup.“

Iná definícia E. Sgrecciu:

³³ Vedeckí odborníci nie sú iba kompetentní predstavitelia vo svojom odbore, ale zároveň tiež ľudia, ktorí zastávajú rôzne svetonázorové stanoviská, či už filozofické alebo náboženské. Preto sa stretávame s tendenciou rozširovať autoritu, ktorú má určitý odborník vo svojom odbore, aj na oblasť svetonázorových otázok, ktoré ako také už nepatria do jeho odboru. Porov. ANZENBACHER, A.: *Úvod do etiky*. Praha : ACADEMIA, 1994, s. 117.

³⁴ Porov. ŠLIPKO, T.: *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : [s.n.], 1998, s. 14.

³⁵ Porov. ŠLIPKO, T.: *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : [s.n.], 1998, s. 15-16.

„Bioetika je morálna filozofia, ktorá je zameraná na biomedicínsky výskum a prax.“

P. Cattorini podáva túto definíciu:

„Bioetika je etika aplikovaná na biomedicínske otázky.“

Vychádzajúc z vyššie zaznamenaných bádání bioetiky, ktorá sa skladá zo slov *bios* a *ethos*, aplikujeme definíciu autora T. Ślipka:

„Bioetika predstavuje tú časť špeciálnej filozofickej etiky, ktorá má určovať morálne dôležité hodnotenia a normy v oblasti ľudských činov (aktov), súvisiacich so vstupom človeka do hraničných situácií, týkajúcich sa počiatku života, jeho trvania a smrti.“³⁶

Definícia zahŕňa:

- *materiálny predmet bioetiky* (konanie v hraničných životných situáciách),
- *formálny predmet obsahu* (mravné hodnotenia a normy),
- *formálny metodologický predmet* (chápanie formálno-obsahového predmetu z hľadiska jeho definitívnych podmienok, čo zahŕňa pramene poznania, ako aj primeranú metódu).

Bioetika sa teda vyčleňuje ako osobitná etická disciplína iba *materiálnym predmetom*.

Metodologicky však úzko závisí od filozofického výskumu v etike. Vo svojich rozhodnutiach sa odvoláva na platné princípy etiky. Bioetika je teda integrálna súčasť *normatívnej etiky*, ako aplikácia všeobecných princíпов etiky na jednotlivé dramatické situácie ľudského života.³⁷

Aj keď bioetika má vždy ráz normatívnej filozofickej vedy, zároveň však stále závisí od mimo etických skúseností jednotlivých vied. Preto predpokladá interdisciplinárnu spoluprácu s vedou: *biologicko-lekárskou, psychologickou, sociologickou*.

Záver

- Človek sa často musí rozhodovať v hraničných situáciách života, ktoré sa týkajú jeho vlastnej existencie, alebo existencie blížneho.
- Cieľom bioetiky má byť za každých okolností dobro človeka.
- Vedecká činnosť v oblasti bioetiky nevedie k utvoreniu jedného, všeobecne prijateľného chápania *bioetiky* ako vedy – jej bežne chápaný význam sa sústreďuje do dvoch zložiek, z ktorých sa skladá: *bios* a *ethos*.

³⁶ Porov. BIESAGA, T.: Bioetyka. In: MUSZALA, A. (ed.): *Encyklopedia bioetyki*. Radom : POLWEN, 2005, s. 58-59.; BIESAGA, T.: Początki bioetyki, jej rozwój i koncepcja. In: *Podstawy zastosowania bioetyki*. Kraków : Wydawnictwo Naukowe PAT, 2001, s. 11.

³⁷ Porov. ŚLIPKO, T.: *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : [s.n.], 1998, s. 16-17.

- Definícia nie vždy vystihne slovné vymedzenie pojmu a celý komplex jeho základných znakov.
- Nesmieme zabúdať, že *počiatok života* siaha už pred narodenie, teda až k oplodneniu.
- Termínom *smrť* sa v tejto definícii nemôže chápať iba zomieranie a konštatovanie smrti. Starostlivosť o človeka siaha až za smrť. Aj keď opomenieme starostlivosť o duchovné dobrá po smrti, ktorých cieľom má byť večná blaženosť v nebi a ktoré ani do tejto oblasti nepatria (modlitba za zomrelých), zostáva ešte starostlivosť o mŕtve telo, ktoré navyše pred nedávnom malo naturel živej ľudskej bytosti. Aj keď už v tomto prípade ide o mŕtve telo, nie o *bios*, zasluhuje si našu pietu a povinnosť dôstojne ho pochovať.
- Hranica bioetických problémov sa teda neurčuje narodením a smrťou, prekračuje ich a ide až za ne. V tomto prípade síce nemôžeme hodnotiť ľudské činy tých, ktorí sú pred narodením, alebo už po smrti, ale hodnotíme skutky živých narodených jedincov, podľa toho, aký postoj zaujímajú, alebo čo konajú pre prospech ešte nenarodených, alebo mŕtvych, o ktorých sa treba s pietou postarať.

Zoznam použitej literatúry

- ANZENBACHER, A.: *Úvod do etiky*. Praha : ACADEMIA, 1994, 293 s. ISBN 80-200-0953-1.
- BENEŠ, A.: *Principy křestanské morálky*. Praha : Krystal OP, 1997, 144 s. ISBN 80-85929-16-3.
- BIESAGA, T.: Bioetyka. In: MUSZALA, A. (ed.): *Encyklopedia bioetyki*. Radom : POLWEN, 2005, 552 s. ISBN 83-89862-42-5.
- BIESAGA, T.: Początki bioetyki, jej rozwój i koncepcja. In: *Podstawy zastosowania bioetyki*. Kraków : Wydawnictwo Naukowe PAT, 2001, 174 s. ISBN 83-87681-91-1.
- Bulletin ŽIVOT CIRKVI, 2001, č. 44-45, s. 13.
- CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE: *Domum vitae*. Istruzione e commenti. Roma : Editrice libreria Vaticana, 1995, 5.
- KARDIS, K.: Społeczno-etyczne podstawy wspólnoty europejskiej. In: *Europa Gospodarka Media*. Lublin – Tomaszow Lubelski : POLIHYMNIA, 2007, s. 89-99. ISBN 978-83-7270-537-2.
- KARDIS, K.: Základné hodnoty a ich funkcie v spoločnosti a štáte. In: *Theologos – teologická revue GTF PU v Prešove*. Prešov : PETRA, 2007, roč. 9, č. 1, s. 45-60. ISSN 1335-5570.

- KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Komisie a rady KBS*.
<http://www.kbs.sk/?cid=1117010112>.
- KOVALOVÁ, D.: *Aplikované etiky II. Bioetika a medicínska etika*.
 Banská Bystrica : UMB FHV, 2004, 78 s. ISBN 80-8055-996-1.
- KRAJ, T.: Nauka, postęp, moralnoř. In: *Podstawy zastosowania bioetyki*. Kraków : Wydawnictwo Naukowe PAT, 2001, 174 s. ISBN 83-87681-91-1.
- MEDICÍNSKA ETIKA & BIOETIKA. Bratislava : Autuum – Winter, 1999,
 roč. 6, č. 1-2, s. 8. ISSN 1335-0560.
- MEDICÍNSKA ETIKA & BIOETIKA. Bratislava : Autuum – Winter, 2000,
 roč. 7, č. 3-4, s. 1-2. ISSN 1335-0560.
- PALOČKO, Š.: *Katolícka Cirkev ako prostriedok záchrany ľudí*. Prešov :
 PETRA, n. o., 2007, 248 s. ISBN 978-80-8099-011-4.
- PALA, G.: *Etické dimenzie komunikácie v internete*. Prešov : GBF PU,
 2003, 68 s. ISBN 80-8068-213-5.
- SLIVKA, D.: Učenie Katolíckej cirkvi o Božom zjavení vo Svätom písme
 a v Tradícii na základe konštitúcie Dei verbum. In: *Štúdie
 z biblistiky a systematickej teológie*. Prešov : PRO COMMUNIO, o. z.,
 2006, s. 19-32. ISBN 80-969416-6-6.
- SLODIČKA, A. – PRIBULA, M.: *Apologia catholica de religione in genere*.
 Prešov : PU v Prešove, GBF, 2003, 54 s. ISBN 80-8068-241-0.
- SLODIČKA, A.: *Theologia dogmatica catholica. Theologia creationis I*.
 Prešov : PU v Prešove GTF, 2004, 80 s. ISBN 80-8068-269-0.
- STOROŠKA, M.: Analýza diela *Keď viera myslí* od Rina Fisichellu. In:
Theologos – teologická revue GkBF PU v Prešove. Prešov : PETRA,
 2001, roč. 3, č. 2, s. 145-152. ISSN 1335-5570.
- SZCZYGIEL, K.: Rola bioetyki we współczesnej nauce. In: *Podstawy
 zastosowania bioetyki*. Kraków : Wydawnictwo Naukowe PAT,
 2001, 174 s. ISBN 83-87681-91-1.
- ŠIPR, K.: *Bioetika, její počátky, rozvoj a prameny*. In: SCRIPTA BIO-
 ETHICA, 2001, roč. 1, č. 3-4, s. 31-37. ISSN 1213-2977.
- ŠLIPKO, T.: *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : [s.n.],
 1998, 400 s. ISBN 80-7141-185-X.
- TONDRA, F.: *Morálna Teológia I*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie :
 Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 1994, 300 s. ISBN 80-
 7142-023-9.
- WRÓBEL, J.: Bioetyka. In: JAN PAWEŁ II.: *Encyklopedia nauczania
 moralnego*. Radom : POWLEN, 2005, 636 s. ISBN 83-89862-20-4.